EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 7.10.2020
COM(2020) 620 final

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Tasa-arvon unioni:
romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskeva EU:n strategiakehys

{SWD(2020) 530 final}

Missä on ihmisyyden perusolemus, kun romanit suljetaan jok'ikinen päivä yhteiskunnan ulkopuolelle ja ihmisiä syrjitään pelkästään heidän ihonvärinsä tai uskonnollisen vakaumuksensa vuoksi?

Komission puheenjohtaja von der Leyen, Unionin tila 2020

Euroopalla on velvollisuus suojella vähemmistöjään rasismilta ja syrjinnältä. Meidän on korvattava romanivastaisuus avoimuudella ja hyväksynnällä, vihapuhe ja viharikokset suvaitsevaisuudella ja ihmisarvon kunnioittamisella sekä joukkotuhoa koskevalla kasvatuksella. Ennen kaikkea meidän on edistettävä monimuotoisuutta ainutlaatuisena lahjana, joka tekee Euroopasta vahvan ja joustavan. Tämän vuoksi komissio kehottaa kaikkia jäsenvaltioita yhtymään lupaukseen lopettaa rasismi ja syrjintä, joka vaikuttaa räikeästi suuriin etnisiin romanivähemmistöihimme. Kehotamme jäsenvaltioita sitoutumaan EU:n uuteen romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevaan strategiakehykseen, jotta yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo voivat toteutua sanojen kaikissa merkityksissä.

Puheenjohtaja von der Leyenin, varapuheenjohtaja Jourován ja komission jäsen Dallin julkilausuma ennen romanien joukkotuhon muistopäivää 2020

I. JOHDANTO

Tasa-arvon unionin luominen on yksi komission tärkeimmistä painopisteistä. EU:lla on oikeudelliset välineet ja kattava toimintapolitiikka todellisen tasa-arvon unionin luomiseksi. Kuten EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa 2020–2025[1] korostetaan, rotuun tai etniseen alkuperään perustuva syrjintä kuitenkin jatkuu. Tämä koskee erityisesti romaneja[2], jotka jäävät usein syrjäytyneiksi. Monet Euroopan arviolta 10–12 miljoonasta romanista[3] kokevat edelleen jokapäiväisessä elämässään syrjintää, romanivastaisuutta[4] ja sosioekonomista syrjäytymistä.

Komissio hyväksyi vuonna 2011 **EU:n puitekehyksen vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille**[5]. Sen päätavoitteena oli torjua romanien sosioekonomista syrjäytymistä EU:ssa ja laajentumisprosessin maissa edistämällä yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen alalla. Siinä kehotettiin jäsenvaltioita suunnittelemaan romanien kansallisia integrointistrategioita, nimittämään romanien kansallisia yhteysviranomaisia[6] ja asettamaan kansallisia tavoitteita. Kaksi vuotta myöhemmin neuvosto antoi suosituksen jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävistä tuloksellisista

---

1 Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025, COM(2020) 565 final.

2 Termi ”romanit” kattaa yläkäsitteenä laajan ryhmän erilaisia romanitaustaisia ihmisiä, kuten romat, sintit, kaaleet, romanichalit ja boyashit/rudarit. Se kattaa myös ashkalit, ”egyptiläiset”, jenishit, dom-, lom-, rom- ja abdal-ryhmät sekä liikkuvat ryhmät, kuten nk. etniset travellerit tai ranskankielisellä hallinnollisella termillä ”gens du voyage” tarkoitetut ryhmät, sekä henkilöt, jotka samastuvat nimillä ”Gypsies”, ”Tsiganes” tai ”Tziganes” kutsuttaviin ryhmiin. Käyttämällä termiä ”romani” ei kielletä minkään edellä mainitun ryhmän erityispiirteitä.

3 Euroopan neuvoston vuoden 2012 arviot.

4 Romanivastaisuus (romaneihin kohdistuva rasismin muoto) on historiallisesti juurtunut rakenteellinen ilmiö, joka näkyy institutionaalisella, yhteiskunnallisella ja ihmisten välisellä tasolla. Se perustuu siihen, miten enemmistö suhtautuu ”mustalaisina” pidettyihin ja kohtelee heitä. Se johtuu kehityskulusta, joka on synnyttänyt ajatuksen ”meistä ja muista” ja joka perustuu sekä negatiivisiin että positiivisiin, eksotisoiviin stereotyyppeihin. Vaikka romanivastaisuuden ymmärtämisestä ollaan yksimielisiä niiden joukossa, jotka kannattavat tarvetta tehostaa sen torjumista, termistä on keskusteltu. Euroopan parlamentti (vuosina 2015, 2017, 2019 ja 2020 antamissaan päätöslauselmissa), komissio (vuotuisissa tiedonannoissaan vuosina 2015–2019 ja vuoden 2018 päätelmissään), neuvosto (vuoden 2013 suosituksessaan ja vuoden 2016 päätelmissään) sekä Euroopan neuvosto ovat tunnustaneet romanivastaisuuden esteeksi osallisuudelle ja sen vuoksi sen torjumisen merkityksen. Komissio käyttää romanivastaisuutta torjuvan liittouman ehdottamaa tulkintaa ja hyväksyy samalla, että erilaiset termit saattavat olla sopivia erilaisissa kansallisissa yhteyksissä.

5 KOM(2011) 173 lopullinen.

6 Kansallisen romanistrategian yhteysviranomaisiksi nimetyt kansalliset edustajat, joilla on toimivalta koordinoida strategian kehittämistä ja toteuttamista kansallisella tasolla. EU:n puitekehyksen hyväksymisen jälkeen yhteysviranomaiset nimettiin kaikissa jäsenvaltioissa lukuun ottamatta Maltaa, missä ei ole romaniyhteisöä.

toimenpiteistä. Suosituksessa annettiin jäsenvaltioille ohjeita kansallisten strategioiden täytäntöönpanon tehostamisesta.[7] Länsi-Balkanin alue yhdenmukaisti politiikkansa vapaaehtoisesti vuoteen 2020 ulottuvia romanien kansallisia integrointistrategioita koskevan EU:n puitekehyksen kanssa.

Nämä kaksi välinettä olivat tärkeitä[8] romanien osallistamisen saattamiseksi näkyvälle paikalle EU:n ja jäsenvaltioiden asialistoilla sekä EU:n poliittisten, oikeudellisten ja rahoitusvälineiden ottamiseksi käyttöön. **Romanien integraatio on kuitenkin edistynyt vain vähän** kymmenen viime vuoden aikana, vaikka eri politiikanalojen ja maiden välillä onkin merkittäviä eroja.[9] Koulutuksen alalla on edistytty eniten erityisesti vähentämällä koulunkäynnin keskeyttämistä ja parantamalla osallistumista varhaiskasvatukseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Tapaukset, joissa romanioppilaita erotellaan opetuksessa, ovat kuitenkin lisääntyneet.[10] Romanien köyhyysriski ja oma arvio terveydentilastaan ovat parantuneet, mutta terveydenhuollon saatavuus on edelleen heikkoa. Työllistyminen ei ole parantunut, ja niiden romaninuorten osuus, jotka ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella, on jopa kasvanut. Asumistilanne on edelleen vaikea erityisesti puutteellisten ja eriytettyjen asuntojen takia. Romanien syrjintäkokemusten vähenemisestä on jonkin verran näyttöä, ja valtaväestö näyttäisi hyväksyvän romanit hieman entistä paremmin. Romanivastaisuus, viharikokset ja romanien, erityisesti naisten ja lasten, ihmiskauppa ovat kuitenkin edelleen erittäin huolestuttavia asioita.[11]

Romanien kansallisia integrointistrategioita koskevan EU:n puitekehyksen saattaminen päätökseen tarjoaa mahdollisuuden tehostaa toimia tämän sitkeän epäkohdan korjaamiseksi. Tämä on tärkeää siksikin, että covid-19-pandemia on paljastanut **syrjittyjen ja syrjäytyneiden romaniyhteisöjen olevan äärimmäisen alttiita kielteisille terveysvaikutuksille ja sosioekonomisille vaikutuksille**.

Jotta edistystä saavutettaisiin enemmän ja nopeammin, tässä tiedonannossa esitetään uusi romaneja koskeva EU:n strategiakehys, jolla edistetään romanien todellista **tasa-arvoa**, sosioekonomista **osallisuutta** ja merkityksellistä **osallistumista**. Vaikka jäsenvaltiot ovat etulinjassa edistääkseen romanien kannalta todellista muutosta, mikä edellyttää vahvempaa poliittista sitoutumista, EU voi auttaa niitä luomaan tehokkaan lähestymistavan ja varustaa ne oikeilla välineillä. Tässä strategiakehyksessä hyödynnetään edellisen kehyksen arvioinnin tuloksia, laajoja kuulemisia[12], kansallisten strategioiden täytäntöönpanoa koskevia vuosittaisia arviointeja[13] ja aiempien toimenpiteiden vähäisen vaikuttavuuden syiden analyysia[14]. Se vastaa Euroopan parlamentin, neuvoston ja kansalaisyhteiskunnan pyyntöihin vahvistaa EU:n vuoden 2020 jälkeisiä toimia.[15] Siinä tunnustetaan, että kaikki romanit eivät ole sosiaalisesti syrjäytyneitä mutta kaikki voivat kärsiä syrjinnästä ja vaikutusmahdollisuuksien puutteesta. Siinä noudatetaan intersektionaalista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon etnisyyden ja

---

7 Neuvoston suositus, annettu 9 päivänä joulukuuta 2013, jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävistä tuloksellisista toimenpiteistä (EUVL C 378, 24.12.2013, s. 1).

8 Kuten strategiakehyksen arviointi osoittaa: COM(2018) 785 final, SWD(2018) 480 final.

9 Kertomus vuoteen 2020 ulottuvia, romanien integraatiota edistäviä kansallisia strategioita koskevan EU:n puitekehyksen arvioinnista, COM(2018) 785 final.

10 Komissio on käynnistänyt rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY (rotusyrjintädirektiivin) nojalla kolmea maata (Tšekki, Unkari ja Slovakia) vastaan rikkomusmenettelyn, jossa on kyse romanilasten erottelusta koulussa.

11 Kertomus vuoteen 2020 ulottuvia, romanien integraatiota edistäviä kansallisia strategioita koskevan EU:n puitekehyksen arvioinnista, COM(2018) 785 final.

12 Ks. liitteenä oleva komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2020) 530 final, liite 1.

13 COM(2019) 406, SWD(2019) 320, kaikki vuotuiset kertomukset.

14 *A meta-evaluation of interventions for Roma inclusion*.

15 Ks. Euroopan parlamentti 2020 ja 2019, neuvosto, kansalaisyhteiskunta.

identiteetin muiden osien yhdistelmä ja se, miten tällainen vuorovaikutus vaikuttaa yksilöllisiin kokemuksiin syrjinnästä.[16]

Tämä romaneja koskeva EU:n strategiakehys edistää myös useita muita aloitteita. Se edistää suoraan EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria[17] sekä YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman ja kestävän kehityksen tavoitteiden[18] saavuttamista.

Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden saavuttaminen edellyttää resurssien käytön lisäämistä ja parempaa kanavointia sekä romaniyhteisöjen, kaikkien hallinnon tasojen, alojen ja sidosryhmien (kansallisten hallitusten, EU:n toimielinten, kansainvälisten järjestöjen, kansalaisyhteiskunnan sekä teollisuuden ja tiedeyhteisön) **osallistumista ja kumppanuutta**. EU:n ja kansallisen tason tiivis yhteistyö on erityisen tärkeää. EU:n tasolla tässä strategiakehyksessä asetetaan kunnianhimoisia yhteisiä tavoitteita. Kansallisella tasolla hallitusten pitäisi kehittää romaneja koskevia vahvoja kansallisia strategiakehyksiä tehdäkseen pitkän aikavälin sitoumuksia ja tehdä yhteistyötä EU:n toimielinten kanssa romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen alalla. Kuten neuvoston vuoden 2016 päätelmissä ehdotettiin,[19] komissio hyväksyy **ehdotuksen neuvoston vuonna 2013 antaman suosituksen tarkistamisesta ja korvaamisesta**.

II. ROMANIEN TASA-ARVOA, OSALLISUUTTA JA OSALLISTUMISTA KOSKEVAT YHTEISET TAVOITTEET

Nykyisen kehyksen arvioinnista ja päätelmistä, joita Euroopan parlamentti, neuvosto sekä useat Euroopan laajuiset ja kansalliset kansalaisyhteiskunnan järjestöt[20] ovat siitä tehneet, **käy ilmi**

---

[16] Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 10 artiklan mukaan unioni ”pyrkii politiikkojensa ja toimiensa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän”. Euroopan tasa-arvoinstituutin määritelmän mukaan intersektionaalisuus on ”analyyttinen työkalu sen tarkasteluun, miten biologinen ja sosiaalinen sukupuoli vaikuttavat samanaikaisesti muiden yksilön ominaisuuksien/identiteettien kanssa ja miten näiden tekijöiden vuorovaikutus vaikuttaa yksilöllisiin kokemuksiin syrjinnästä”. Tämä määritelmä soveltuu yhtä hyvin kaikenlaiseen syrjintään.

[17] Periaatteet 1 (laadukas ja inklusiivinen opetus), 3 (yhtäläiset mahdollisuudet) ja 20 (peruspalvelujen saatavuus) ovat erityisen tärkeitä romaneille ja ohjaavat EU:n varojen käyttöä sekä kohdennettuihin että yleisiin toimenpiteisiin.

[18] Jotta toimintaohjelman tavoite, jonka mukaan ”ketään ei jätetä jälkeen”, saavutetaan, romanien tilannetta Euroopassa on parannettava merkittävästi. Puuttumalla romanien tilanteeseen EU voi edistyä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Erityisen tärkeitä ovat kestävän kehityksen tavoitteet 1 ja 2 (köyhyyden ja nälän vähentäminen), 3 ja 4 (terveyden ja hyvinvoinnin sekä tasa-arvoisen ja laadukkaan koulutuksen tukeminen), 6 ja 7 (puhtaan veden ja sanitaation saatavuus sekä kohtuuhintainen ja puhdas energia), 10 ja 11 (eriarvoisuuden vähentäminen maiden sisällä ja välillä sekä osallistavat ja kestävät kaupungit ja yhteisöt) ja 16 (osallistavat yhteiskunnat, kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin sekä tehokkaat, vastuulliset ja osallistavat instituutiot).

[19] Vuonna 2016 annetuissa neuvoston päätelmissä pyydettiin komissiota ehdottamaan aloitetta vuoden 2020 jälkeiselle ajalle ja sisällyttämään siihen ehdotus neuvoston vuonna 2013 *romanien integraatioprosessin nopeuttamisesta* antaman suosituksen tarkistamiseksi.

[20] Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. syyskuuta 2020 romanien kansallisten integrointistrategioiden täytäntöönpanosta: romanitaustaisiin henkilöihin kohdistuvien kielteisten asenteiden torjunta Euroopassa (P9_TA(2020)0229); Euroopan parlamentin päätöslauselma 12. helmikuuta 2019 tarpeesta laatia vahvistettu vuoden 2020 jälkeinen EU:n strateginen puitekehys romanien osallisuutta edistäville kansallisille strategioille ja tehostaa romanivastaisuuden torjuntaa (P8_TA(2019)0075); työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston 24. lokakuuta 2019 hyväksytyt päätelmät aiheesta ”Hyvinvointitalous” (13432/19); päätelmissä komissiota kehotetaan *uudistamaan* sitoutuminen romanien osallisuuden edistämiseen. Myös puitekehystä romanien kansallisille integrointistrategioille käsitelleen, Bukarestissa 4.–5. maaliskuuta 2019 pidetyn korkean tason konferenssin osallistujat kehottivat komissiota esittämään uutta kunnianhimoista vuoden 2020 jälkeistä EU:n puitekehystä, ja ne kehottivat jäsenvaltioita sekä laajentumisprosessin maita

tarve uudistaa sitoumus romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen edistämiseen ja vahvistaa tätä sitoumusta sekä EU:n että kansallisella tasolla. Sitoumuksen vahvistaminen on tarpeen, jotta voidaan torjua jatkuvaa syrjintää, myös romanivastaisuutta, ja parantaa romanien osallistamista koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen alalla.[21] Romanien olisi osallistuttava toimenpiteisiin suunnittelusta toteuttamiseen asti. Samalla toimissa olisi tunnustettava romaniväestöön kuuluvien erityisryhmien monimuotoisuus ja tarpeet.

Tämän vuoksi komissio asettaa EU:n tasolla **seitsemän tavoitetta**, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Näistä kolme on horisontaalisia tavoitteita tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen aloilla. Muut neljä tavoitetta ovat alakohtaisia tavoitteita koulutuksen, työllisyyden, asumisen ja terveydenhuollon aloilla. Jotta nämä tavoitteet voidaan panna tehokkaasti täytäntöön, niitä on tuettava valmiudella mitata edistystä. Tästä syystä komissio ehdottaa ensimmäistä kertaa määrällisiä EU:n **päätavoitteita** näiden tavoitteiden edistämisen seuraamiseksi. Vaikka tällaiset tavoitteet edellyttävät vähimmäisedistystä vuoteen 2030 mennessä, **pitkän aikavälin tarkoituksena on edelleen varmistaa todellinen tasa-arvo ja kuroa umpeen romanien ja valtaväestön välinen kuilu**. Nämä tavoitteet ovat tulosta romaniyhteisöjen keskuudessa tehdyistä kyselytutkimuksista saaduista kokemuksista ja perusteellisesta kuulemisesta, johon osallistuivat EU:n perusoikeusvirasto, jäsenvaltiot sekä romanit ja romaniasioita edistävä kansalaisyhteiskunta.[22] Alla olevissa kaavioissa esitetään seitsemän tavoitetta, EU:n tason päätavoitteet, saavutettava edistys ja nykytilanne.[23]

---

vahvistamaan sitoutumistaan romanien integraation edistämiseen. Puheenjohtajavaltion toimittamat tiedot (7003/19, 14.3.2019).

[21] Ks. asiantuntijoiden suositukset, jotka koskevat tarvetta keskittyä selkeämmin romanivastaisuuden ja syrjinnän torjumiseen vuoden 2020 jälkeisessä EU:n puitekehyksessä. Suositukset ovat jatkoa romanivastaisuutta käsitelleelle konferenssille ”How to address anti-Gypsyism in a post-2020 EU Roma Framework?” (Wien, 27.11.2018).

[22] Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2020) 530 final.

[23] Lisätietoja indikaattorien sisällöstä ja tietolähteistä, ks. liite 2 ja raportti *Monitoring framework for a post-2020 EU initiative on Roma equality, inclusion and participation*, jonka on laatinut romaneja koskevia indikaattoreita ja raportointia käsittelevä työryhmä (jota koordinoi EU:n perusoikeusvirasto ja johon kuuluvat romanien kansalliset yhteysviranomaiset, kansalliset tilastotoimistot ja komissio).

VARMISTETAAN TODELLINEN TASA-ARVO, OSALLISUUS JA OSALLISTUMINEN
HORISONTAALISET TAVOITTEET VUOTEEN 2030 MENNESSÄ

Punainen: vuoteen 2030 mennessä saavutettavaa vähimmäisedistystä koskeva EU:n tason tavoite
Vihreä: vähimmäisedistys, joka romanien osalta on saavutettava vuoteen 2030 mennessä
Sininen: viimeisimmät saatavilla olevat tiedot, joista edistymistä mitataan

1. Torjutaan ja ehkäistään romanivastaisuutta ja syrjintää

Alennetaan syrjintää kokevien romanien osuus vähintään puoleen

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä alle 13 prosenttia romaneista kokee syrjintää
- *romanien syrjintäkokemukset:*
  26 % (12 viime kuukautta),
  41 % (5 viime vuotta)

Vähennetään vähintään kolmanneksella valtaväestön osuutta, joka ei mielellään halua romaneja naapurikseen

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä alle 30 prosenttia ei mielellään halua romaneja naapurikseen
- osuus *valtaväestöstä, joka ei mielellään halua romaneja naapurikseen: 46 %*

2. Vähennetään köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä romanien ja valtaväestön välisen sosioekonomisen kuilun kuromiseksi umpeen

Kavennetaan romanien ja valtaväestön välistä köyhyyskuilua vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä suurin osa romaneista pääsee köyhyydestä
- *köyhyysriskiaste: romanit 80 %; valtaväestö 16,8 % (ero 63,2 prosenttiyksikköä)*

Kavennetaan romanilasten ja muiden lasten välistä köyhyyskuilua vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä suurin osa romanilapsista pääsee köyhyydestä
- romanilapset: 85 %; lapset *yleensä*: *19,6 % (ero: 65,4 prosenttiyksikköä)*

3. Edistetään osallistumista voimaannuttamisella, yhteistyöllä ja luottamuksella

Otetaan vähintään 90 kansalaisjärjestöä mukaan EU:n laajuiseen koordinoituun romaneja koskevaan kansalaisyhteiskunnan suorittamaan seurantaan ja annetaan niille valmiudet

- *romaneja koskevaan kansalaisseurantahankkeeseen osallistuvia kansalaisjärjestöjä: 85*

Varmistetaan romanien kansalaisjärjestöjen osallistuminen täysivaltaisina jäseninä kansallisiin seurantakomiteoihin kaikissa ohjelmissa, joissa käsitellään romaniyhteisöjen tarpeita

Kaksinkertaistetaan niiden romanien osuus, jotka tekevät ilmoituksen koettuaan syrjintää

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 30 prosenttia syrjinnän romaniuhreista ilmoittaa syrjinnästä
- *niiden osuus, jotka ilmoittivat viimeisimmästä kokemastaan syrjintätapauksesta (millä tahansa alalla) viiden viime vuoden aikana: 16 %*

Kannustetaan romaneja osallistumaan poliittiseen elämään paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU:n tasolla
(jäsenvaltioissa, joissa on merkittävä romaniväestö)

- varmistetaan, että he voivat ilmoittautua äänestäjiksi, äänestää ja asettua ehdolle

ALAKOHTAISET TAVOITTEET

4. Lisätään tosiasiallista yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen inklusiiviseen yleisopetukseen

Kavennetaan varhaiskasvatukseen osallistumisen eroa vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 70 prosenttia romanilapsista osallistuu varhaiskasvatukseen
- *osallistuminen varhaiskasvatukseen (3-vuotiaista alkaen): romanit 42 %; valtaväestö 92,2 % (ero 50,2 prosenttiyksikköä)*

Kavennetaan eroa toisen asteen koulutuksen suorittamisessa vähintään kolmanneksella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä valtaosa romaninuorista suorittaa vähintään toisen asteen koulutuksen
- *suorittanut vähintään toisen asteen koulutuksen: romanit 28 %; valtaväestö 83,5 % (ero 55,5 prosenttiyksikköä)*

Pyritään lopettamaan erottelu vähintään puolittamalla eriytettyjä alakouluja käyvien romanilasten osuus (jäsenvaltioissa, joissa on merkittävä romaniväestö)

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä harvempi kuin joka viides romanilapsi käy koulua, jossa useimmat tai kaikki lapset ovat romaneja
- *romanilapset, jotka käyvät koulua, jossa useimmat tai kaikki lapset ovat romaneja: 44 %*

5. Lisätään tosiasiallista yhdenvertaista pääsyä laadukkaisiin ja kestäviin työpaikkoihin

Kavennetaan työllisyyseroa vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 prosenttia romaneista on palkkatyössä
- *palkkatyö: romanit 43 %; valtaväestö 73,1 % (ero 30,1 prosenttiyksikköä)*

Kavennetaan romanien sukupuolten välistä työllisyyseroa vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 45 prosenttia romaninaisista on palkkatyössä
- *sukupuolten välinen työllisyysero – romanit: 27 prosenttiyksikköä (naiset: 29 %, miehet: 56 %); ero valtaväestössä: 11,7 prosenttiyksikköä (naiset: 67,2 %, miehet: 78,9 %)*

Kavennetaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien osuuden eroa vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä harvempi kuin joka kolmas romaninuori on työelämän ja koulutuksen ulkopuolella
- *työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien osuus (16–24-vuotiaat): romanit 62 %; valtaväestö 10,1 % (ero 51,9 prosenttiyksikköä)*

6. Parannetaan romanien terveyttä ja lisätään tosiasiallista yhdenvertaista pääsyä laadukkaiden terveys- ja sosiaalipalvelujen piiriin

Kavennetaan elinajanodotteen eroa vähintään puolella

- varmistetaan, että vuoteen 2030 mennessä romaninaiset ja -miehet elävät viisi vuotta pidempään
- *elinajanodote syntyessä (valtaväestö v. romanit): romaninaiset 10,4 vuotta; romanimiehet 10,2 vuotta*

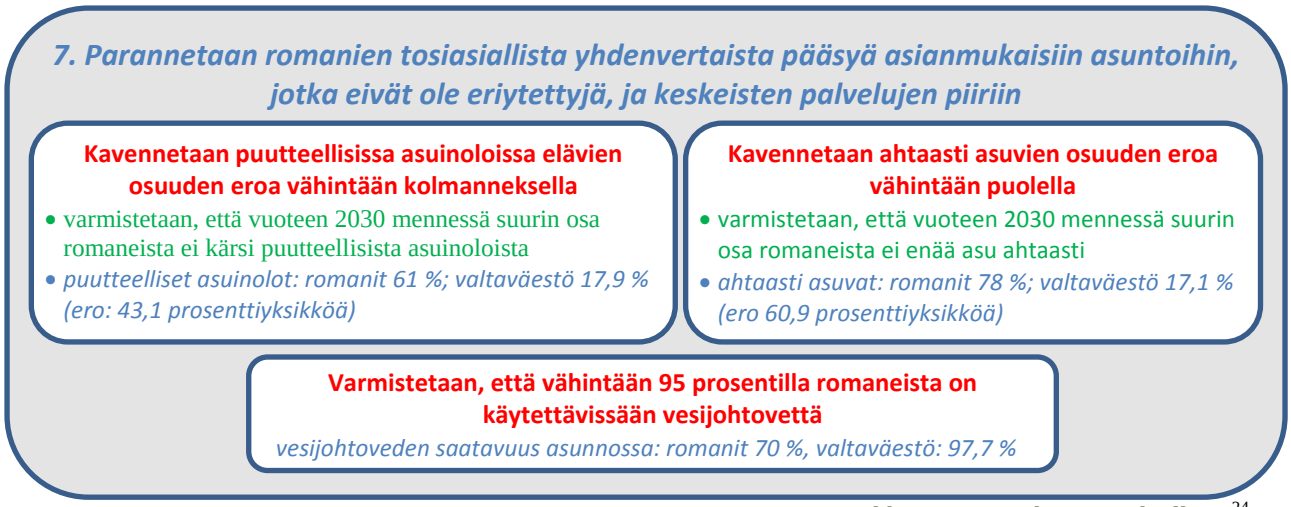

Muita indikaattoreita tutkitaan parhaillaan.[24]

III. TASA-ARVOA, OSALLISUUTTA JA OSALLISTUMISTA EDISTÄVIEN KANSALLISTEN TOIMIEN UUDISTAMINEN JA VAHVISTAMINEN

Tämän strategiakehyksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää toimia sekä EU:n että kansallisella tasolla. Tämä täydentävä lähestymistapa on ainoa tapa edistää muutosta kentällä. Jäsenvaltioilla on pääasiallinen toimivalta tämän kehyksen kattamilla aloilla, ja toimissa tarvitaan jäsenneltyä lähestymistapaa. Vaikka romanien tilanne vaihtelee eri maissa, on tarpeen lisätä sitoutumista ja vastuuvelvollisuutta kansallisella tasolla, jotta romanien jokapäiväiseen elämään saadaan todellinen muutos. Tähän sisältyy kansalaisyhteiskunnan ja kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien osallistuminen romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten valmisteluun.

Kansallisten toimien edistäminen romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten avulla

Jäsenvaltioita kehotetaan kehittämään, hyväksymään ja panemaan täytäntöön romaneja koskevia kansallisia strategiakehyksiä, jotka sisältävät

- yhteisiä piirteitä
- vähimmäissitoumuksia, joita olisi sovellettava kaikkiin
- mahdollisia lisäsitoumuksia kansallisen tilanteen mukaan
- kunnianhimoisempia sitoumuksia jäsenvaltioille, joissa on suuri romaniväestö.

Näitä seikkoja koskevat ehdotukset esitetään jäljempänä. Mahdollisuuksien mukaan olisi asetettava erityisiä kansallisia tavoitteita. Komissio avustaa tässä prosessissa kaikin tarvittavin ohjein. Se tukee myös kansallisia toimenpiteitä esimerkiksi panemalla täytäntöön tasa-arvolainsäädäntöä, valtavirtaistamalla romanien tasa-arvon, osallistamisen ja osallistumisen EU:n poliittisiin aloitteisiin, hyödyntämällä romanikysymysten käsittelyyn tarkoitettuja EU:n varoja ja torjumalla romanivastaisuutta.
Jäsenvaltioita kehotetaan saattamaan kansallisten kehysten kehittäminen päätökseen syyskuuhun 2021 mennessä ja toimittamaan ne komissiolle.

Komissio hyväksyy yhdessä tämän tiedonannon kanssa ehdotuksen **neuvoston suositukseksi** romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta. Siinä esitetään luettelo

[24] Muita indikaattoreita tutkii perusoikeusviraston koordinoima romaneja koskevia indikaattoreita ja raportointia käsittelevä työryhmä. Ne koskevat esimerkiksi aineellista ja sosiaalista puutetta, terveys- ja sosiaalipalvelujen saatavuutta ja asumisen eriytymistä.

erityistoimenpiteistä, joita jäsenvaltioiden on toteutettava EU:n tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä kaksi asiakirjaa täydentävät siis toisiaan. Ehdotettu suositus ohjaa myös sidosryhmien, kuten romanien kansallisten yhteysviranomaisten, tasa-arvoelinten, kansalaisyhteiskunnan sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden, valmiuksien kehittämistä ja kumppanuuksia. Lisäksi siinä annetaan ohjeita EU:n ja kansallisten varojen paremman käytön sekä romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten tehokkaan kansallisen seurannan, raportoinnin ja arvioinnin varmistamiseksi.

III.1 Kansallisia toimia koskevat ohjeet yhteisen mutta eriytetyn lähestymistavan mukaisesti

Auttaakseen jäsenvaltioita kehittämään merkityksellisiä ja vaikuttavia, romaneja koskevia kansallisia strategiakehyksiä komissio ehdottaa useita yhteisiä piirteitä sekä vähimmäissitoumuksia kaikkia romaneja koskevia kansallisia strategiakehyksiä varten. Lisäksi komissio ehdottaa täydentäviä ja kohdennetumpia sitoumuksia, koska romanien osuus ja heidän kansalliset tilanteensa vaihtelevat huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen. Näin otetaan huomioon jäsenvaltioiden tilanteiden moninaisuus ja mahdollistetaan yhteinen mutta eriytetty lähestymistapa.

Ensinnäkin komissio ehdottaa, että **kaikissa romaneja koskevissa kansallisissa strategiakehyksissä olisi seuraavat yhteiset piirteet**:

- ✓ *Vahvistetaan tasa-arvoon keskittymistä osallisuuteen perustuvan lähestymistavan täydentämiseksi:* Neljän keskeisen politiikanalan (koulutus, työllisyys, terveydenhuolto ja asuminen) käsitteleminen yhdennetyn lähestymistavan avulla on edelleen keskeistä romanien osallisuuden kannalta, mutta myös tasa-arvoon on keskityttävä selkeästi. Erityisesti syrjinnän ja romanivastaisuuden torjunnan olisi oltava keskeinen tavoite ja monialainen painopiste kullakin politiikanalalla ja täydennettävä osallisuuteen perustuvaa lähestymistapaa. Tämän yhteisen painopisteen pitäisi taata, että romaneilla on todellinen mahdollisuus taloudelliseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen sekä tasavertaisiin mahdollisuuksiin.
- ✓ *Edistetään osallistumista voimaannuttamisella, yhteistyöllä ja luottamuksella*: Romanien merkityksellinen osallistuminen on varmistettava päätöksenteon kaikissa vaiheissa. Romanien poliittista, taloudellista ja kulttuurista osallistumista olisi edistettävä siten, että he kokevat olevansa yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä. Romanien, kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten voimaannuttaminen ja valmiuksien kehittäminen on varmistettava luoden samalla yhteistyötä ja luottamusta sidosryhmien välillä sekä romanien ja muiden yhteisöjen välillä.
- ✓ *Huomioidaan romanien monimuotoisuus:* Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että niiden strategiakehykset kattavat kaikki niiden alueella elävät romanit ja että niissä otetaan huomioon erilaisten ryhmien tarpeet intersektionaalisen lähestymistavan avulla. Niiden on pidettävä mielessä, miten identiteetin eri osatekijät voivat yhdessä pahentaa syrjintää. Niiden olisi asetettava määrällisiä ja/tai laadullisia tavoitteita sen varmistamiseksi, että monimuotoisuus iän, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, liikkuvuuden ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta otetaan huomioon.
- ✓ *Yhdistetään valtavirtaistaminen ja nimenomainen, mutta ei poissulkeva kohdentaminen romaneihin*[25]*:* Romaneja koskevissa kansallisissa strategiakehyksissä olisi yhdistettävä

[25] Ks. yhteiset perusperiaatteet. Periaate 2 (nimenomainen, mutta ei poissulkeva kohdentaminen) *tarkoittaa keskittymistä romaneihin kohderyhmänä mutta ei muiden sellaisten henkilöiden poissulkemista, jotka elävät samankaltaisissa sosioekonomisissa olosuhteissa*. Periaate 4 (tavoitteena osallistuminen vallitsevaan yhteiskuntaan) viittaa tavoitteeseen *saada romanit osaksi yhteiskunnan valtavirtaa (yleiset oppilaitokset, yleiset työpaikat ja yleiset asunnot). Jos koulutusta tai asumista on edelleen osittain tai kokonaan eriytetty, romanien*

valtavirtaistaminen ja nimenomainen, mutta ei poissulkeva kohdentaminen, varmistettava, että yleiset palvelut ovat osallistavia, ja tarjottava kohdennettua lisätukea, jotta edistetään romanien todellisia yhdenvertaisia mahdollisuuksia käyttää oikeuksia ja saada palveluja. Kehysten olisi toimittava suunnitteluvälineenä käytettäessä romaneihin kohdennettuihin toimiin ja osallistavaan yleiseen uudistukseen tarkoitettuja kansallisia ja EU:n varoja.

- ✓ *Parannetaan tavoitteiden asettamista, tietojen keruuta, seurantaa ja raportointia:* EU:n tason päätavoitteiden ja vastaavien määrällisten ja/tai laadullisten kansallisten tavoitteiden edistäminen voi johtaa todelliseen edistykseen romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen alalla. Tietoja olisi kerättävä säännöllisesti raportoinnin ja seurannan tukemiseksi, avoimuuden ja vastuuvelvollisuuden parantamiseksi sekä politiikkojen jakamisen ja politiikkaoppimisen edistämiseksi.[26]

Toiseksi komissio kehottaa kaikkia jäsenvaltioita **sisällyttämään romaneja koskeviin kansallisiin strategiakehyksiinsä vähintään seuraavat sitoumukset**, jotka perustuvat yhteisten piirteiden käyttöönottoon, nykyisestä kehyksestä saatuihin kokemuksiin ja kahden viime vuoden aikana järjestettyihin laajamittaisiin kuulemisiin[27]:

osallistamispolitiikalla on pyrittävä poistamaan tämä jäänne. Keinotekoisten ja erillisten ”romanien työmarkkinoiden” kehittymistä on vältettävä.

[26] Ihmisoikeuksiin perustuvasta tietojenkeruuta koskevasta lähestymistavasta kansalliset viranomaiset voivat hakea ohjeita seuraavista julkaisuista: *European handbook on equality data* (vuoden 2016 tarkistus), *Guidelines on improving the collection and use of equality data* (2018) ja *Data collection in the field of ethnicity* (2017). Jäsenvaltioita kannustetaan osoittamaan tällaiseen tiedonkeruuseen tarvittavat resurssit ja hyödyntämään perusoikeusviraston tukea tähän liittyvien valmiuksiensa vahvistamiseksi.

[27] Ks. liitteenä oleva komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2020) 530 final.

Kansallisessa strategiakehyksessä olisi vahvistettava

a) kansalliset lähtökohdat ja tavoitteet, joiden pohjalta pyritään kohti EU:n tavoitteita kattavan tarvearvioinnin perusteella
b) tavoitteet ja toimenpiteet erityisryhmille (romanilapsille, -naisille, -nuorille, ikääntyneille tai vammaisille romaneille, liikkuville EU:n kansalaisille, kolmansien maiden kansalaisille ja kansalaisuudettomille romaneille) romanien monimuotoisuuden huomioon ottamiseksi, mukaan lukien sukupuolinäkökohdat, ikäkysymykset ja lasten aseman huomioivat toimenpiteet
c) toimenpiteet romanivastaisuuden ja syrjinnän torjumiseksi (esimerkiksi kansallisten rasismintorjunnan toimintasuunnitelmien avulla)
d) toimenpiteet syrjäytyneiden romanien sosioekonomisen osallisuuden varmistamiseksi erityisesti koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon ja asumisen aloilla
e) kohdennettujen ja yleisten toimenpiteiden yhdistelmä, jossa otetaan huomioon paikalliset erityishaasteet ja puututaan nimenomaisesti esteisiin, jotka estävät romaneja hyötymästä tasavertaisesti yleisistä politiikoista[28]
f) erillinen talousarvio täytäntöönpanoa ja seurantaa varten[29], jossa hyödynnetään täysimääräisesti sosiaalista innovointia ja yksityistä pääomaa
g) mekanismit, joilla raportoidaan, seurataan ja arvioidaan edistymistä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa
h) politiikan kannalta merkityksellinen järjestelmä, jossa kuullaan romaneja ja romaniasioita edistävää kansalaisyhteiskuntaa, alakohtaisia ministeriöitä, tasa-arvoelimiä, muita kansallisia ihmisoikeuselimiä ja muita sidosryhmiä ja tehdään yhteistyötä niiden kanssa
i) valmiuksien kehittämistä kansalaisyhteiskunnan aktiivisen osallistumisen edistämiseksi kaikissa päätöksenteon vaiheissa ja sen varmistamiseksi, että se osallistuu kansallisilla ja EU:n foorumeilla[30] toteutettaviin prosesseihin.

Romanien kansallisten yhteysviranomaisten olisi

a) saatava toimeksianto sekä riittävät resurssit ja henkilöstö jatkuvan koordinoinnin ja seurannan varmistamiseksi
b) esitettävä säännöllisesti edistymiskertomus ja osallistuttava komission hallinnoiman romanien kansallisten yhteysviranomaisten verkoston[31] keskeiseen toimintaan.

Kolmanneksi näiden yhteisten piirteiden ja vähimmäissitoumusten lisäksi tärkeitä voivat olla **erityisiin kansallisiin konteksteihin perustuvat** kansalliset lisätoimet. Romanien tasa-arvoon, osallisuuteen ja osallistumiseen liittyvät haasteet vaihtelevat, ja niihin vaikuttavat muun muassa romaniväestön koko ja osuus kokonaisväestöstä sekä laajempi taloudellinen tilanne ja syrjäytymisen ja syrjinnän historia. Ne vaihtelevat myös sen mukaan, missä ja miten romanit elävät (maaseudulla, kaupungeissa, liikkuen, eriytyneillä alueilla), ja erityispiirteiden, kuten valtioiden rajat ylittävän liikkuvuuden, muuttoliikkeen tai kansalaisuusasiakirjoihin liittyvien

[28] Romanien osallistamista koskevat yhteiset perusperiaatteet muodostavat kehyksen romanien osallisuutta tukevien toimien onnistuneelle suunnittelulle ja toteuttamiselle. Periaatteet 2 ja 4 koskevat kohdennettujen ja yleisten toimenpiteiden yhdistämistä.

[29] Jäsenvaltioiden, jotka aikovat toteuttaa syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, sosioekonomisen integraation edistämistä koskevan ESR+ -erityistavoitteen, on täytettävä kaikki vuosien 2021–2027 yhteisiä säännöksiä koskevasta asetuksesta annetun komission ehdotuksen liitteessä IV esitetyt vaatimukset, jotka koskevat romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten aihekohtaista mahdollistavaa edellytystä. Romanien tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseen voidaan käyttää useita muita EU:n rahoitusvälineitä, kuten koheesiopolitiikan rahastoja.

[30] Nämä foorumit kokoavat yhteen viranomaisia ja kansalaisyhteiskunnan sidosryhmiä. Niiden tavoitteena on edistää yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa romanien onnistuneesta osallistamisesta.

[31] Jo kaudella 2011–2020 luotiin romanien kansallisten yhteysviranomaisten verkosto, joka mahdollistaa jäsenvaltioiden välisen tietojen ja kokemusten vaihdon EU:n tasolla.

ongelmien, mukaan. Nämä erilaiset haasteet voidaan ottaa huomioon romaneja koskevissa kansallisissa strategiakehyksissä eriytettyjen tavoitteiden ja investointitasojen ja erityyppisten poliittisten ratkaisujen avulla. Kansallisesta tilanteesta riippuen (esimerkiksi tiedonkeruun vaihtoehdot, kohdennetun tai yleisen EU-rahoituksen käyttö, romaniväestön suhteellinen koko ja erityistarpeet) komissio kehottaa **jäsenvaltioita tekemään lisäsitoumuksia** seuraavasti:

Kansallisissa strategiakehyksissä olisi vahvistettava myös,

a) mitkä ovat kansalliset määrälliset ja laadulliset tavoitteet kaikkien seitsemän EU:n tavoitteen ja niihin liittyvien päämäärien osalta (tietojen saatavuuden mukaan)
b) miten EU:n ja kansallisia varoja ja rahoitusvälineitä käytetään romanien hyväksi
c) miten institutionaaliset tai hallinnolliset uudistukset edistävät tasa-arvoa ja osallisuutta.

Romanien kansallisten yhteysviranomaisten olisi myös tehtävä väliarviointi kansallisesta strategiakehyksestä ja tarkistettava sitä.

Neljänneksi, jos romanit muodostavat merkittävän osan väestöstä (eli selvästi yli 1 %)[32], heidän tasa-arvonsa ja osallisuutensa edistäminen on tärkeää paitsi perusoikeuksien kannalta, myös siksi, että sillä on selkeä taloudellinen merkitys. Niissä maissa, joissa romanien osuus väestöstä on suurempi, tämä ryhmä muodostaa yhä suuremman osuuden kouluikäisestä väestöstä ja tulevaisuuden työvoimasta. Romanien sosioekonomisen osallisuuden edistäminen voi vähentää työvoima- ja osaamisvajetta epäsuotuisan väestökehityksen aikana ja vähentää sosiaalimenoja. Investoinnit koulutuksen parantamiseen ja aiemmin syrjäytyneen työvoiman osaamisen parantamiseen voivat vaikuttaa myönteisesti tuottavuuden kasvuun. Sen varmistaminen, että romanit voivat hyödyntää mahdollisuuksiaan antaa panoksensa talouteen ja yhteiskuntaan yleensä, johtaa kaikkien kannalta parempiin sosiaalisiin ja taloudellisiin tuloksiin.

Tällä voidaan perustella tehokkaampien sitoumusten ja EU:n tuen tarvetta, erityisesti EU:n varojen käyttöä sekä kohdennettuihin toimiin että osallistaviin yleisiin uudistuksiin. Tältä osin jäsenvaltioita, joissa on merkittävä romaniväestö, kehotetaan hyödyntämään täysimääräisesti ehdotettua ESR+ -rahaston erityistavoitetta, joka koskee syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, sosioekonomisen integraation edistämistä. Niitä kannustetaan myös tekemään enemmän sen varmistamiseksi, että saatavilla oleva rahoitus todella tavoittaa romanit. Tämä edellyttää myös etnisen alkuperän ja sukupuolen mukaan eriteltyä tiedonkeruuta politiikan suunnittelun, seurannan ja tarkistamisen tueksi.

Vähimmäissitoumusten ja kansallisesta tilanteesta johtuvien sitoumusten lisäksi komissio kehottaa näin ollen **jäsenvaltioita, joissa on merkittävä romaniväestö, sisällyttämään romaneja koskevaan kansalliseen strategiakehykseensä kunnianhimoisempia sitoumuksia** seuraavasti:

Kansallisissa strategiakehyksissä olisi myös

a) esitettävä suunnitelma tai toimenpidekokonaisuus, jolla ehkäistään ja torjutaan romanivastaisuutta ja syrjintää, koulutuksen ja asumisen eriyttämistä sekä romanivastaisia ennakkoluuloja ja stereotypioita (myös verkossa)
b) valtavirtaistettava romanien tasa-arvo ja osallistaminen alueellisella ja paikallisella tasolla
c) esitettävä, miten EU:n ja kansallisia varoja ja rahoitusvälineitä käytetään yleisen politiikan osallistavaan uudistamiseen ja kohdennettuihin toimiin.

Romanien kansallisen yhteysviranomaisen roolia olisi vahvistettava, jotta se voi

[32] Neljässä EU:n jäsenvaltiossa on suuret romaniväestöt (Bulgaria: 9,94 %, Romania: 9,02 %, Slovakia: 8,63 %, Unkari: 7,49 %). Tšekissä on pienempi romaniväestö (1,90 %), samoin Kreikassa (1,63 %) ja Espanjassa (1.55 %). Ks. Euroopan neuvoston vuoden 2012 arviot.

a) luottaa asialle omistautuneeseen työryhmään ja institutionaaliseen toimeksiantoon, jolla varmistetaan poliittinen painoarvo, tehokas monialainen koordinointi ja romanien tasa-arvon ja osallisuuden valtavirtaistaminen alueellisella ja paikallisella tasolla
b) osallistua (EU:n rahastojen hallintoviranomaisten kautta) EU:n varojen jakamisesta romaneille käytävien hallitustenvälisten keskustelujen koordinointiin ja varojen käytön järjestelmälliseen seurantaan (esimerkiksi seurantakomiteoiden ja romanien osallisuutta koskevan vaikutustenarvioinnin avulla)
c) varmistaa romaneja (erityisesti nuoria ja naisia) voimaannuttavan kansallisen kuulemisen ja vuoropuhelun
d) varmistaa, että julkiset politiikat ja yleispalvelut todella tavoittavat romanit, myös syrjäisillä maaseutualueilla asuvat (esimerkiksi hätätoimenpiteet ja keskipitkän aikavälin toimenpiteet kriisiaikoina, lainsäädännön uudistaminen, koulutusta, työllisyyttä, terveydenhuoltoa ja asumista koskevan politiikan suunnittelu, muut sosioekonomisen osallisuuden alat, sosiaalipalvelut, liikenne, vähimmäistulojärjestelmät ja syrjinnän vastainen lainsäädäntö).

Jäsenvaltioita kehotetaan ottamaan romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten suunnittelussa ja täytäntöönpanossa huomioon romanien osallistamisen **yhteiset perusperiaatteet**[33]. Liitteessä 1[34] annetaan **lisäohjeita politiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon** torjuttaessa romanivastaisuutta ja ylisukupolvista köyhyyttä[35], edistettäessä romanien osallistumista ja voimaannuttamista, otettaessa huomioon romanien monimuotoisuus ja yhdistettäessä kohdennettuja ja yleisiä lähestymistapoja. Siinä annetaan myös ohjeita, joiden avulla voidaan **vastata paremmin uusiin haasteisiin**, kuten covid-19-pandemian kaltaisten kriisien suhteettomiin vaikutuksiin romaneihin, digitaalisen osallisuuden takaamiseen ja ympäristöoikeudenmukaisuuden edistämiseen. Lisäksi siinä annetaan ohjeita romanien taiteen, historian ja kulttuurin (ja niitä koskevan tietoisuuden) sekä sosiaalisen innovoinnin ja toimintapoliittisten kokeilujen edistämisestä.

Komissio tukee jäsenvaltioita romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten kehittämisessä ja täytäntöönpanossa rahoitustuen ja koordinointitoimien, kuten vastavuoroisen oppimisen tai valmiuksien kehittämisen, avulla, mutta myös antamalla menetelmiin liittyvää tukea[36] ja apua rakenneuudistusten tukiohjelmasta seuranta- ja arviointijärjestelmien kehittämiseksi[37]. Jäsenvaltiot voivat saada tukea myös EU:n perusoikeusvirastolta, tasa-arvoelimiltä ja muilta kansallisilta ihmisoikeuselimiltä ja kansallisilta tilastolaitoksilta taatakseen säännölliset

[33] Yhteiset perusperiaatteet.

[34] Liitteessä 1 käytetään EU:n kehyksen arvioinnista saatuja kokemuksia, kolmesta asiantuntijaraportista ja kansalaisyhteiskunnan kannoista, joita hyödynnetään pohdittaessa vuoden 2020 jälkeistä romaneja koskevaa politiikkaa, saatuja tietoja sekä komission yksiköiden asiantuntemusta.

[35] Meneillään olevassa komission hankkeessa, joka on tarkoitus saattaa päätökseen vuoden 2020 loppuun mennessä, analysoidaan perimmäisiä syitä siihen, miksi köyhyys ja syrjäytyminen periytyvät sukupolvien välillä, ja ehdotetaan toimenpiteitä ilmiön torjumiseksi. Toisessa käynnissä olevassa komission ja perusoikeusviraston hankkeessa analysoidaan tietoja, joiden avulla pyritään ymmärtämään syrjinnän ja haavoittuvuuden välisiä yhteyksiä Euroopassa valtiotasoa alemmalla tasolla, syrjinnän painoarvoa sosioekonomisen syrjäytymisen suhteellisessa riskissä ja sitä, onko covid-19-pandemia vaikuttanut romaneihin enemmän ja ovatko he alttiimpia sille tietyissä alueellisissa yhteyksissä. Havainnot voivat tarjota tietopohjan kattaville toimille, joilla puututaan sekä sosioekonomisiin haittoihin että syrjintään.

[36] Erityisesti komission yhteiseltä tutkimuskeskukselta valikoitujen kohdennettujen tai yleisten lippulaivatoimien satunnaistettuja vaikutustenarviointeja varten, mutta myös perusoikeusvirastolta suunniteltujen toimenpiteiden asianmukaisuuden arvioimiseksi.

[37] Romania esimerkiksi saa parhaillaan teknistä tukea rakenneuudistusten tukiohjelmasta seuranta- ja arviointijärjestelmän kehittämiseksi romanien osallisuutta edistävän strategian täytäntöönpanoa varten.

tiedonkeruuvalmiudet kansallisella tasolla ja parantaakseen niitä.[38] EU:n tukea mukautetaan jäsenvaltioiden sitoumusten tason mukaan.

III.2 Raportointi kansallisista toimista ja edistymisestä tavoitteiden saavuttamisessa sekä näiden seuranta

Jotta varmistetaan tehokkaampi tiedonkeruu, raportointi ja edistymisen seuranta sekä EU:n tavoitteiden että edellä ehdotettujen kansallisten tavoitteiden saavuttamisen osalta, komissio ehdottaa ensimmäistä kertaa **indikaattorivalikoiman** käyttöä (ks. liite 2). Se olisi todella arvokasta jäsenvaltioiden keskinäisen oppimisen kannalta. Tämän valikoiman on kehittänyt perusoikeusviraston koordinoima, romaneja koskevia indikaattoreita ja raportointia käsittelevä työryhmä, johon kuuluvat romanien kansalliset yhteysviranomaiset, kansalliset tilastotoimistot ja komissio. Sen avulla voidaan raportoida myös ehdotetussa neuvoston suosituksessa esitetyistä toimenpiteistä.

Kansallisista toimista raportoidaan ja niitä seurataan sekä EU:n tasolla että kansallisella tasolla. **Vuonna 2022 komissio tekee tilannekatsauksen romaneja koskevista kansallisista strategiakehyksistä**, arvioi jäsenvaltioiden tekemiä sitoumuksia ja antaa ohjeita tarvittaviin parannuksiin.

Jäsenvaltioita kehotetaan raportoimaan romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanosta kahden vuoden välein vuodesta 2023 alkaen, mukaan lukien toimenpiteet, joilla edistetään tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista, ja hyödyntämään täysimääräisesti indikaattorivalikoimaa. Raportoinnissa olisi keskityttävä kansallisissa kehyksissä vahvistettujen sitoumusten täytäntöönpanoon sekä tarvittaessa kansallisten tavoitteiden saavuttamiseen. Nämä kertomukset olisi julkistettava avoimuuden lisäämiseksi ja politiikkaoppimisen edistämiseksi. Strategiakehyksistä ja viimeistellyistä kertomuksista olisi keskusteltava myös kansallisissa parlamenteissa.

Komissio pyytää **perusoikeusvirastoa** toteuttamaan **säännöllisen romaneja koskevan kyselytutkimuksen** neljän vuoden välein vuodesta 2020 alkaen, jotta saadaan muutoksen mittaamiseen tarvittavat lähtökohtatiedot sekä keskipitkän ja pitkän aikavälin tiedot.[39] Perusoikeusvirastoa pyydetään myös tukemaan jäsenvaltioiden tiedonkeruuta ja raportointia muun muassa romaneja koskevia indikaattoreita ja raportointia käsittelevän työryhmän kautta ja antamaan komissiolle tietoja kansallista edistystä koskevaa seurantaa ja analyysia varten.

Kansalliset raportit toimivat yhdessä kansalaisyhteiskunnan ja perusoikeusviraston tietojen kanssa perustana komission **säännöllisille seurantakertomuksille**, jotka laaditaan joka toinen vuosi. Komissio tekee myös **väli- ja jälkiarvioinnin** romaneja koskevasta EU:n strategiakehyksestä.

IV. EU:N TOIMET

Jäsenvaltiot ovat keskeisiä toimijoita, jotka mahdollistavat romaneja koskevan muutoksen käytännössä. EU:n toimilla ja tuella täydennetään kansallisia pyrkimyksiä edistää EU:n tavoitteiden saavuttamista vuoteen 2030 mennessä.

IV.1. EU:n lainsäädännön täytäntöönpano

[38] Itsemäärittelyn periaatteen vakiinnuttamiseksi yksilöperusteisessa tiedonkeruussa, kuten väestönlaskennassa, laajamittaisissa kyselytutkimuksissa ja tarvittaessa hallinnollisissa tiedoissa.

[39] Vuonna 2021 kyselytutkimus laajennetaan koskemaan Serbiaa ja Pohjois-Makedoniaa.

Romanivastaisuuden ja romaneihin kohdistuvan syrjinnän vastaiset toimet perustuvat EU:n vakiintuneeseen oikeuskehykseen, johon sisältyvät perussopimuksissa asetetut ja EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetut syrjimättömyyden ja tasa-arvon yleiset periaatteet[40] sekä rotusyrjintädirektiivi[41] ja neuvoston puitepäätös rasismista ja muukalaisvihasta[42]. Kuten EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa 2020–2025 korostetaan, kattava syrjinnältä suojaava järjestelmä edellyttää ennen kaikkea oikeudellisen kehyksen tehokasta täytäntöönpanoa sen varmistamiseksi, että yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia noudatetaan käytännössä. Tämä työ ulottuu romaneja laajemmalle, mutta siitä on suoraa hyötyä romaniyhteisöille.

Komissio seuraa edelleen **rotusyrjintädirektiivin** soveltamista ja valvoo sen täytäntöönpanoa tutkimalla järjestelmällistä syrjintää ja käynnistämällä tarvittaessa rikkomusmenettelyjä kansallisen lainsäädännön ja politiikan muutosten aikaansaamiseksi. Viime vuosina on keskitytty erityisesti tutkimaan romanilasten syrjintää koulutuksessa. Komissio tarjoaa ohjausta ja koulutusta sekä taloudellista tukea tasa-arvotietojen keräämiseen ja direktiivin tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja täytäntöönpanon valvontaan muun muassa uhrien etujen edustamisen kautta. Kuten EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa ilmoitettiin, komissio raportoi direktiivin[43] soveltamisesta vuonna 2021 ja ehdottaa mahdollista lainsäädäntöä vuoteen 2022 mennessä. Lisäksi komissio tukee jatkossakin tasa-arvoelinten työtä. Näiden elinten työssä[44] romanien tilanteen ja kokemusten parantaminen on tärkeällä sijalla. Komissio seuraa tasa-arvoelimiä koskevista normeista annetun suosituksensa[45] täytäntöönpanoa. Tasa-arvoelinten rooli ja riippumattomuus sekä mahdollinen uuden lainsäädännön tarve näiden elinten aseman vahvistamiseksi ovat tärkeitä aiheita vuonna 2021 annettavassa kertomuksessa.

Komissio jatkaa myös rasismin ja muukalaisvihan ehkäisemiseen ja torjumiseen liittyvää työtään erityisesti vahvistamalla viharikosten kirjaamista ja niistä ilmoittamista EU:n perusoikeusviraston tuella, tehostaa lainvalvontaviranomaisten koulutusstrategioita ja vahvistaa viharikosten uhrien tukemista. Perusoikeusviraston mukaan[46] romanit kokevat paljon vihaan perustuvaa häirintää (30 prosenttia romanitaustaisista vastaajista). Komissio toistaa sitoumuksensa varmistaa **rasismia ja muukalaisvihaa koskevan neuvoston puitepäätöksen** täysimääräinen ja asianmukainen saattaminen osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä sekä sen täytäntöönpano ja käynnistää tarvittaessa rikkomusmenettelyjä.[47] Romanivastaisuuden torjunnan edellytyksenä on, että vihapuheen kriminalisoinnille ja joukkotuhon kieltämiselle, suvaitsemiselle tai väheksymiselle asetetut vähimmäisvaatimukset saatetaan täysimääräisesti ja asianmukaisesti osaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Muiden etnisiin tai rodullisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten tavoin romaneihinkin kohdistuu verkossa julkaistavaa vihapuhetta, ja romanivastaisuus on yksi yleisimmin ilmoitetuista vihapuheen perusteista. Komissio jatkaa yhteistyötä tietotekniikkayritysten kanssa laittoman vihapuheen torjumiseksi verkossa ja laajentaa toimia muihin sosiaalisen median alustoihin.[48] Puitepäätöstä täydentää uhrien oikeuksia koskeva direktiivi[49], jolla pyritään muun muassa varmistamaan viharikosten ja

---

40 Ks. erityisesti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artikla ja 3 artiklan 3 kohta, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 8, 10 ja 19 artikla ja 67 artiklan 3 kohta sekä perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla.

41 2000/43/EY.

42 2008/913/YOS.

43 Kertomus kattaa myös yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27 päivänä marraskuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EUVL L 303, 2.12.2000, s. 16) soveltamisen.

44 Equinet, 28. heinäkuuta 2020: ’Roma and Traveller inclusion: towards a new EU framework learning from the work of equality bodies’.

45 C(2018)3850 final.

46 Perusoikeusvirasto, 2017: Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus.

47 EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025, COM(2020) 565 final.

48 Ks. verkossa levitettävän vihapuheen torjumista koskeviin käytännesääntöihin liittyvä työ, C(2018) 1177 final.

49 2012/29/EU.

vihapuheen uhrien oikeussuoja, suojelu ja tukeminen. Uhrien oikeuksia koskevassa EU:n strategiassa (2020–2025) käsitellään viharikosten uhrien, myös romanien, erityistarpeita.[50]

IV.2. Romanien tasa-arvon valtavirtaistaminen EU:n poliittisissa aloitteissa ja EU:n varojen käyttöönotto romaneita varten[51]

Romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen valtavirtaistaminen kaikissa asiaankuuluvissa komission aloitteissa on avainasemassa tässä strategiakehyksessä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Kehitettäessä uusia politiikkoja, oli kyseessä sitten sosioekonominen osallisuus, tekoäly, vihreän kehityksen ohjelma, digitaalinen osallisuus, vihapuheeseen puuttuminen tai maahanmuuttopolitiikka, tasa-arvokysymysten huomioon ottaminen tarkoittaa myös sen varmistamista, että EU:n ja kansalliset politiikat **palvelevat kaikkien romanien etuja**. Komission sisäinen tasa-arvotyöryhmä pyrkii osana toimiaan, joilla edistetään kaikkien ihmisten tasa-arvoa ja tasa-arvoa kaikissa sen merkityksissä, varmistamaan, että rotuun tai etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää ja tällaisen syrjinnän vuorovaikutusta muiden syrjintäperusteiden kanssa torjutaan **kaikissa EU:n politiikoissa, lainsäädännössä ja rahoitusohjelmissa**. EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelman 2020–2025 täytäntöönpanossa otetaan aina huomioon romanien näkökulma. Valtavirtaistamista koskevalla ohjauksella ja koulutuksella tuetaan kaikkia, jotka ovat mukana tasa-arvonäkökohdan sisällyttämisessä EU:n toimien kaikkiin vaiheisiin, ja romaneja edustavien järjestöjen aktiivisempaa kuulemista edistetään koko komission toimintapoliittisen syklin ajan.

Komission sisäinen **romaniasioita käsittelevä työryhmä**[52] osallistaa edelleen komission eri yksiköitä eri tasoilla keskeisillä painopistealoilla, kuten EU:n varojen tehokkaassa käytössä romanien tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseksi.

Uudella elpymis- ja palautumistukivälineellä, joka on osa **Next Generation EU** -välinettä, tuetaan investointeja ja uudistuksia, jotka ovat välttämättömiä kestävän elpymisen kannalta, ja edistetään taloudellista ja sosiaalista palautumiskykyä ja yhteenkuuluvuutta. Saadakseen tukea jäsenvaltioiden on laadittava elpymis- ja palautumissuunnitelmat, joissa käsitellään kriisin taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia, digitaalista ja vihreää siirtymää ja talouspolitiikan EU-ohjausjakson maakohtaisissa suosituksissa määriteltyjä asiaankuuluvia painopisteitä. Tämä tuki antaa jäsenvaltioille mahdollisuuksia edistää syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien ja muihin rodullisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, osallistamista. Komission ehdotukset **monivuotiseksi rahoituskehykseksi** edistävät romanien osallistamista ja syrjinnän torjuntaa erityisesti Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) kautta. Vuonna 2019 komissio korosti romanien osallistamisen merkitystä useissa **EU-ohjausjakson** maaraporteissa[53]; tämä olisi otettava huomioon ja aihetta olisi käsiteltävä vuosien 2021–2027 ohjelmissa.

---

50 COM(2020) 258 final.

51 Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirjan liitteessä 3 olevat lisätiedot asiaankuuluvista EU:n yleisistä poliittisista aloitteista ja EU:n varojen käytöstä.

52 Perustettu vuonna 2010, koostuu pääosastojen JUST, EMPL, EAC, SANTE, NEAR, HOME, REGIO ja AGRI edustajista.

53 Ks. Bulgariaa, Tšekkiä, Espanjaa, Unkaria, Romaniaa ja Slovakiaa koskevat maaraportit ja etenkin niiden liite D.

Komission ehdotuksissa **yhteisiä säännöksiä, ESR+ -rahastoa, EAKR-rahastoa ja maaseuturahastoa koskeviksi asetuksiksi**[54]

- ✓ tarjotaan rahoitustukea romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten ja toimenpiteiden täytäntöönpanoon, mukaan lukien inhimilliset valmiudet, infrastruktuuri ja valmiuksien kehittämistoimet
- ✓ säädetään, että kaikilla ohjelmilla on edistettävä kaikkien yhtäläisiä mahdollisuuksia ilman sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää, koko niiden valmistelun, täytäntöönpanon, seurannan ja arvioinnin ajan
- ✓ kehotetaan täyttämään aihekohtaiset (romaneja koskeva kansallinen strateginen toimintapoliittinen kehys, sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden vähentämistä koskeva kansallinen strateginen toimintapoliittinen kehys) ja horisontaaliset (perusoikeuskirja) mahdollistavat edellytykset koko kaudella 2021–2027
- ✓ vaaditaan, että vähintään 25 prosenttia ESR+:n varoista edistää sosiaalista osallisuutta ja että varmistetaan, että vähimmäisosuus kohdennetaan apua eniten tarvitseville
- ✓ korostetaan kumppanuusperiaatetta eli kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien, myös sosiaalista osallisuutta, syrjimättömyyttä ja perusoikeuksia edustavien elinten ja kansalaisjärjestöjen, osallistumista ohjelmien ja kumppanuussopimusten valmisteluun ja täytäntöönpanoon sekä seurantakomiteoihin.

Jäsenvaltioilla on keskeinen rooli julkisen politiikan suunnittelussa ja rahoitusohjelmien käytön maksimoinnissa romanien tukemiseksi, koska ne toteuttavat suurimman osan EU:n talousarviosta yhteistyöhön perustuvan hallinnoinnin puitteissa.

Tämän vuoksi komissio kehottaa jäsenvaltioita kohdentamaan vuosien 2021–2027 monivuotiseen rahoituskehykseen ja Next Generation EU -välineeseen kuuluvia varoja romanien haasteiden ratkaisemiseen ja näiden tarpeisiin vastaamiseen, jotta voidaan panna täytäntöön romaneja koskevissa kansallisissa strategiakehyksissä tehdyt sitoumukset. Komissio pyrkii varmistamaan, että EU-ohjausjaksossa havaittuihin maakohtaisiin haasteisiin vastataan asianmukaisesti tulevissa kumppanuussopimuksissa ja että tasa-arvoa ja osallisuutta edistäviä toimenpiteitä toteutetaan toimenpideohjelmien avulla. Komissio seuraa tiiviisti, että tällaisissa jäsenvaltioissa on käytössä kaksitahoinen strategia, jossa yhtäältä tehdään palveluista osallistavia ja toisaalta kohdennetaan ohjelmia syrjäytyneisiin romaniyhteisöihin, ja että se näkyy vuosien 2021–2027 ohjelma-asiakirjoissa. Komission ehdottamien, EU:n erityisrahastoihin vuosina 2021–2027 sovellettavien mahdollistavien edellytysten tarkoituksena on varmistaa perusoikeuksien kunnioittaminen sekä romanien tasa-arvo, osallisuus ja osallistuminen.

Romaneihin liittyvien toimien tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi komissio tukee valtioiden rajat ylittävää oppimista sekä politiikan että rahoituksen osalta, kuten hallintoviranomaisten ja romanien kansallisten yhteysviranomaisten EURoma-verkostoa[55].

InvestEU-ohjelman[56] sosiaalisten investointien ja osaamisen ikkunan puitteissa voidaan edistää myös syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, sosioekonomista osallisuutta. Tämä voi tapahtua innovatiivisten rahoitustoimien, kuten sosiaalivaikutteisten joukkovelkakirjalainojen ja tuloslähtöisten hankkeiden, avulla muun muassa siten, että yhdistetään niitä EU:n avustuksiin ja/tai alakohtaisten ohjelmien rahoitusvälineisiin, tai yhdistetään erilaisia EU:n rahoitusvirtoja. Komissio toteuttaa kohdennettuja pilottialoitteita, joiden tavoitteena on testata ja demonstroida käytännön lähestymistapoja konkreettisiin osallisuuteen liittyviin näkökohtiin (asumiseen,

[54] COM(2018) 375 final, COM(2018) 382 final, COM(2018) 392 final.
[55] Espanjan ESR-hallintoviranomaisen vuonna 2007 perustama verkosto.
[56] InvestEU-ohjelma (2021–2027), ks. myös komission yksiköiden valmisteluasiakirjan liite 3.

työllisyyteen ja sosiaaliturvaan) käyttämällä innovatiivisia rahoitukseen liittyviä lähestymistapoja, joita voitaisiin ottaa käyttöön / laajentaa tai toistaa laajemmissa ohjelmissa kansallisella tai EU:n tasolla. Jäsenvaltiot voivat pyytää teknisen tuen välineen kautta teknistä tukea romanien tasa-arvon valtavirtaistamiseksi poliittisessa päätöksenteossa ja uudistusprosesseissa.

IV.3. EU:n toimet ja tuki romanien osallistumisen, osallisuuden ja monimuotoisuuden edistämiseksi

EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa 2020–2025 komissio sitoutui näyttämään esimerkkiä muille toimielimille toteuttamalla **työntekijöiden rekrytointiin ja valintaan kohdistuvia toimia, joilla parannetaan merkittävästi vähemmistöjen edustusta komission henkilöstössä**. Toteuttaessaan näitä toimenpiteitä komissio varmistaa, että niitä sovelletaan romaneihin. Komissio kehottaa EU:n muita toimielimiä toteuttamaan toimia monimuotoisuuden ja osallisuuden edistämiseksi omilla työpaikoillaan.

Komissio järjestää säännöllisiä kokouksia jäsenvaltioiden edustajien[57] sekä **EU:n tason kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisten järjestöjen** kanssa ja vahvistaa vastavuoroista oppimista koskevaa toimeksiantoa. Se varmistaa myös säännöllisen vuoropuhelun sidosryhmien välillä. Komissio jatkaa **koheesiopolitiikkaa** koskevien tapaamisten järjestämistä kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa, jäljempänä ’jäsennelty vuoropuhelu’, vuosina 2021–2027. Se järjestää romanien kansalaisjärjestöjen kanssa suljettuja tapaamisia, joissa käydään vuoropuhelua koheesiopolitiikan kehityksestä.

Komissio käynnistää Euroopan parlamentin ehdotuksen[58] mukaisesti romanien kansalaisyhteiskunnan valmiuksien kehittämisen uuden syklin, joka mahdollistaa **koordinoidun riippumattoman kansalaisseurannan ja - raportoinnin**, Roma Civil Monitor - hankkeesta (2017–2020) saatujen kokemusten pohjalta. Koordinoituja riippumattomia kansalaisseurantaraportteja on tarkoitus laatia kahden vuoden välein vuodesta 2022 alkaen.

Komissio pyrkii maksimoimaan **romanien osallisuutta käsittelevän eurooppalaisen foorumin**[59] vaikutuksen. Foorumi kokoaa yhteen kansalliset hallitukset, EU:n, kansainväliset järjestöt ja romanien kansalaisyhteiskunnan edustajat ja pyrkii edistämään yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa. Se järjestää temaattisia, maakohtaisia ja alueellisia katsauksia kansallisiin strategiakehyksiin romanien kansalaisyhteiskunnan seurantahankkeen tulosten ja kansallisten seurantaraporttien perusteella.

Komissio edistää kansallisille romanifoorumeille[60] osoittamallaan rahoituksella näiden foorumien uudistamista, erityisesti lisäämällä kansallisen romaniväestön edustusta niissä. Ne olisi ulotettava koskemaan uusia sidosryhmiä (esimerkiksi lasten oikeuksien järjestöjä, yksityistä sektoria) uuden oppimisen mahdollistamiseksi, sosiaalisen innovoinnin potentiaalin

---

[57] Romanien kansallisten yhteysviranomaisten verkoston puitteissa.

[58] *Preparatory action 2020 — Roma Civil Monitor — Strengthening capacity and involvement of Roma and pro-Roma civil society in policy monitoring and review*.

[59] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/roma-and-eu/european-platform-roma-inclusion_en

[60] Kansalliset romanifoorumit ovat osallistumis- ja kuulemisprosesseja, joita romanien kansalliset yhteysviranomaiset kutsuvat koolle ja hallinnoivat edistääkseen vuoropuhelua, vastavuoroista oppimista, yhteistyötä ja osallistumista kansallisten strategiakehysten kehittämiseen, täytäntöönpanoon ja seurantaan komission tuella säännöllisten rahoituspyyntöjen kautta. Kansallisten romanifoorumien prosesseilla olisi edistettävä politiikan suunnittelua, täytäntöönpanoa, seurantaa ja tarkistamista. Foorumien päätehtävä on kolmitahoinen: laajentaa poliittisia keskusteluja romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanosta, syventää kansallisia vastuuvelvollisuuden rakenteita ja vahvistaa yhteyksiä paikallisen ja kansallisen tason välillä.

hyödyntämiseksi, mentaliteettien muuttamiseksi ja kestävän sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi. **Romanien, erityisesti naisten ja nuorten, aktiivisen osallistumisen** edistämiseksi foorumille olisi valittava edustaja, jotta varmistetaan kansallisten ja eurooppalaisten romanifoorumien välinen kansainvälinen verkottuminen. Romaninuorille olisi tarjottava erityisiä harjoittelupaikkoja tai alemman tason toimia kansallisissa rakenteissa, jotka liittyvät kansallisten romanifoorumien täytäntöönpanoon. Synergioita muiden EU:n, kansallisten tai kansainvälisten aloitteiden, erityisesti kansalaisseurantahankkeen, kanssa olisi käytettävä vastavuoroisen oppimisen ja politiikkojen jakamisen edistämiseen.

IV.4. EU:n toimet ja tuki tasa-arvon edistämiseksi ja romanivastaisuuden torjumiseksi

Romanien tasa-arvon edistämiseksi romanivastaisuutta torjumalla komissio tukee toimia, joilla **edistetään myönteisiä narratiiveja** ja romanitaustaisia roolimalleja, **torjutaan kielteisiä stereotypioita**, lisätään **tietoisuutta romanien historiasta ja kulttuurista** sekä edistetään **totuutta ja sovintoa kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman** puitteissa.

Komissio järjestää Unescon kanssa yhteisen kampanjan **disinformaation, vihapuheen ja salaliittoteorioiden**, myös romaneja koskevien, torjumiseksi. Se tukee edelleen yksityistä sektoria EU:n monimuotoisuusverkoston kautta ja tutkii tapoja tehdä yhteistyötä tiedotusvälineiden kanssa myönteisten narratiivien luomiseksi ja tasa-arvon ja monimuotoisuuden edistämiseksi kaikilla aloilla. Komissio kehittää olemassa olevan kokemuksen[61] pohjalta sarjan seminaareja, joissa käsitellään rodulliseen ja etniseen alkuperään, myös romaneihin, liittyviä stereotypioita. Ne kokoavat yhteen toimittajia, kansalaisyhteiskunnan järjestöjä ja eri rodullisten tai etnisten vähemmistöjen edustajia.

Komission **viestintätoimissa** mainostetaan tasa-arvon ja monimuotoisuuden etuja.[62] Komissio järjestää joukon tiedotustapahtumia, joissa keskitytään jäsenvaltioihin, joissa on suuret romaniyhteisöt, stereotypioiden torjumiseksi, kulttuurisen monimuotoisuuden edistämiseksi, romanilasten, -nuorten ja -naisten voimaannuttamiseksi ja tuomiseksi esiin roolimalleina erilaisissa yhteisöissä ja yhteisöjen tuomiseksi yhteen.

Tietoisuus romaninaisten moninkertaisen syrjinnän seurauksista sovitetaan yhteen **sukupuolistereotypioiden torjuntaa** koskevan EU:n laajuisen tiedotuskampanjan kanssa. Kampanjassa noudatetaan intersektionaalista lähestymistapaa kaikkiin elämänaloihin osana sukupuolten tasa-arvostrategiaa.

Komissio aikoo

- valvoa voimassa olevan, romaneja syrjinnältä ja rasismilta suojaavan EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa ja korjata tarvittaessa puutteita
- valtavirtaistaa romanien tasa-arvon EU:n poliittisissa aloitteissa ja käyttää EU:n varoja romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen edistämiseksi
- toteuttaa toimia komission henkilöstön monimuotoisuuden lisäämiseksi
- käynnistää romanien kansalaisyhteiskunnan valmiuksien kehittämisen uuden syklin ja vahvistaa eurooppalaisia ja kansallisia romanifoorumeita

[61] Ks. Media seminars - Stopping discrimination against Roma.
[62] Esimerkiksi romaninaisen näkökulmasta: *Equal opportunities – let's make it a reality for all*.

– edistää myönteisiä narratiiveja ja tuoda esiin romanitaustaisia roolimalleja, torjua kielteisiä stereotypioita, lisätä tietoisuutta romanien historiasta ja kulttuurista sekä edistää totuutta ja sovintoa.

V. ROMANIEN TASA-ARVON, OSALLISUUDEN JA OSALLISTUMISEN EDISTÄMINEN EU:N ULKOPUOLELLA

EU:n ja jäsenvaltioiden olisi edistettävä romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista **ulkoisissa toimissaan** erityisesti laajentumiseen, naapuruuteen, kehitysyhteistyöhön ja humanitaarisiin kysymyksiin liittyvän politiikkansa puitteissa.

Länsi-Balkanin alue on yksi EU:n geostrategisista painopisteistä. Helmikuussa 2020 annetussa komission tiedonannossa[63] vaaditaan yhdenmukaistamista EU:n politiikkojen kanssa, myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi. Länsi-Balkanin kumppanit ovat jo yhdenmukaistaneet vapaaehtoisesti politiikkaansa vuoteen 2020 ulottuvia romanien kansallisia integrointistrategioita koskevan EU:n puitekehyksen kanssa. Ne ovat myös edistyneet huomattavasti. EU:n johtajat vahvistivat Zagrebissa toukokuussa 2020 pidetyssä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokouksessa tukevansa Länsi-Balkanin eurooppalaisia tulevaisuudennäkymiä ja haluavansa lisätä tukea sen poliittiselle, taloudelliselle ja sosiaaliselle muutokselle.[64] Ne pitivät myönteisenä Länsi-Balkanin kumppaneiden vahvaa sitoutumista demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen ensisijaisuuteen, mukaan lukien ihmisoikeudet, sukupuolten tasa-arvo ja vähemmistöjen oikeudet.[65]

Romanien osuus Länsi-Balkanin väestöstä on merkittävä ja samankaltainen kuin EU:n jäsenvaltioissa, joissa on merkittävä romaniväestö. On olemassa pakottava syy puuttua romanien tasa-arvoon, osallisuuteen ja osallistumiseen EU:ssa ja **Länsi-Balkanilla** samalla tavalla, esimerkiksi soveltamalla samoja tavoitteita vuoteen 2030 ulottuvalla ajanjaksolla. Länsi-Balkanin pääministerit hyväksyivät heinäkuussa 2019 **julkilausuman romanien integroimisesta EU:n laajentumisprosessiin** ja sitoutuivat parantamaan konkreettisesti romanien tilannetta koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon, asumisen, kansalaisten rekisteröinnin ja syrjimättömyyden osalta EU:hun liittymiseen mennessä.[66] EU tukee edelleen julkilausuman täytäntöönpanoa ja tiedonkeruuta, romanit huomioivaa budjetointia ja romanien asumisen kartoittamista. Asteittainen yhdenmukaistaminen EU:n tavoitteiden ja menetelmien kanssa on osa kaikkien EU:hun pyrkivien maiden eurooppalaisia tulevaisuudennäkymiä.

Länsi-Balkanin kumppanit esittävät EU:n jäsenvaltioiden ohjausjaksoprosessin tavoin vuosittain talouden uudistusohjelmat, mukaan lukien uudistukset kilpailukyvyn lisäämiseksi ja osallistavan kasvun ja työpaikkojen luomisen edellytysten parantamiseksi. Talouden uudistusohjelmissa raportoidaan sosiaalisesta osallisuudesta, köyhyyden vähentämisestä ja yhtäläisistä mahdollisuuksista, myös romanien osalta. **Vuosien 2021–2027 liittymistä valmistelevalla tukivälineellä** tuetaan sen hyväksymisen jälkeen edelleen uudistuksia sekä EU:n vaatimuksiin mukauttamista alueellisella ja kansallisella tasolla. Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelmassa määritellään ensisijaiset investointialat, joilla edistetään lähentymistä, kasvua ja kilpailukykyä alueella erityisesti syrjäytyneiden ryhmien ja vähemmistöjen, kuten romaniyhteisöjen, tukemiseksi.[67] Myös muita asiaankuuluvia EU:n varoja, jotka liittyvät

---

63 Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyysnäkymät Länsi-Balkanin maille, COM(2020) 57 final.

64 EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous, 5.–6. toukokuuta 2020, neuvoston päätelmät ja COM(2020) 315 final.

65 Zagrebin julkilausuma.

66 Lisätä romanien työllisyyttä (16,5 prosentista 25 prosenttiin) ja pakollisen koulutuksen suorittamista (51 prosentista 90 prosenttiin), tarjota sairausvakuutuksia (vähintään 95 prosentille), laillistaa asumista, ehkäistä syrjintää ja taata kaikkien kansalaisten rekisteröinti. Poznanin julkilausuma.

67 COM(2020) 641 final, hyväksytty 6. lokakuuta 2020.

elpymiseen covid-19-kriisistä tai muihin ulkosuhteiden tukitoimenpiteisiin, kuten naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineeseen (NDICI), otetaan käyttöön romanien osallistamisen edistämiseksi.[68]

EU edistää edelleen syrjimättömyyttä ja tasa-arvoa kaikkialla maailmassa EU:n strategiakehyksen[69] ja **ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevien EU:n toimintasuunnitelmien (2020–2024)**[70] ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevien EU:n toimintasuunnitelmien[71] pohjalta ja käsittelee romanikysymyksiä pannessaan täytäntöön vuonna 2019 annettuja EU:n **suuntaviivoja syrjimättömyydestä ulkoisessa toiminnassa**[72]. EU:n toimilla täydennetään kansallisia aloitteita ja tuetaan kansalaisyhteiskuntaa. Romanien tasa-arvo ja osallistaminen ovat säännöllinen esityslistan kohta ihmisoikeuksia koskevassa ja muussa poliittisessa vuoropuhelussa sellaisten EU:n ulkopuolisten maiden kanssa, joissa on merkittävä romaniväestö. EU jatkaa aktiivista sitoutumistaan romanien tasa-arvoon alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla, erityisesti Euroopan neuvostossa, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä ja Yhdistyneissä kansakunnissa.

VI. PÄÄTELMÄT

Romanit ovat antaneet panoksensa Euroopan kulttuurien rikkauteen, monimuotoisuuteen, talouteen ja yhteiseen historiaan vuosisatojen ajan. EU:n velvollisuutena on suojella romanivähemmistöään syrjinnältä, romanivastaisuudelta ja sosiaaliselta syrjäytymiseltä. Romanien tasa-arvon, osallisuuden ja osallistumisen saavuttaminen edellyttää, että kaikki EU:n toimielimet, kansalliset hallitukset ja EU:n virastot, tasa-arvoelimet ja muut ihmisoikeuselimet ryhtyvät yhteistyöhön ja toteuttavat toimia yhdessä kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisten järjestöjen kanssa ja että romanit itse osallistuvat toimintaan täysimääräisesti. Komissio pyytää Euroopan parlamenttia tukemaan tätä strategiakehystä ja kehottaa neuvostoa työskentelemään ehdotetun **romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevan suosituksen** hyväksymiseksi nopeasti sekä varmistamaan, että jäsenvaltiot ja komissio tekevät yhteistyötä. Yhdessä voimme saavuttaa todellista edistystä vuoteen 2030 mennessä sellaisen Euroopan luomiseksi, jossa romaneilla ja romaniyhteisöillä kaikessa monimuotoisuudessaan on yhtäläiset mahdollisuudet kaikilla elämänaloilla ja jossa romanit hyötyvät sosioekonomisesta osallisuudesta ja osallistuvat tasa-arvoisesti yhteiskuntaan.

---

[68] Komission tiedonanto Länsi-Balkanin tukemisesta covid-19:n torjunnassa ja pandemian jälkeisessä elpymisessä, COM(2020) 315 final.

[69] 11855/12, Liite II, Euroopan unionin neuvosto, 25. kesäkuuta 2012.

[70] Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevat EU:n toimintasuunnitelmat 2012–2014 ja 2015–2019; yhteinen tiedonanto ja ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma (2020–2024), jonka kollegio hyväksyi 25. maaliskuuta 2020. Neuvoston on tarkoitus hyväksyä molemmat vuoden 2020 viimeisellä neljänneksellä.

[71] Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016–2020, SWD(2015) 182, ja sen jatkotoimeksi suunniteltu asiakirja.

[72] EU:n ihmisoikeussuuntaviivat syrjimättömyydestä ulkoisessa toiminnassa.